

NEJKRATŠÍ CESTY

Nejkratší cesty z jednoho uzlu

Seznámíme se s následujícími pojmy:

- **w-vzdálenost (vzdálenost na ohodnoceném grafu), relaxace, strom nejkratších cest**
- **Dijkstrův algoritmus**
- **Bellman-Fordův algoritmus**

Skripta kap. 6, str. 110 – 122

Několik obecných úvah

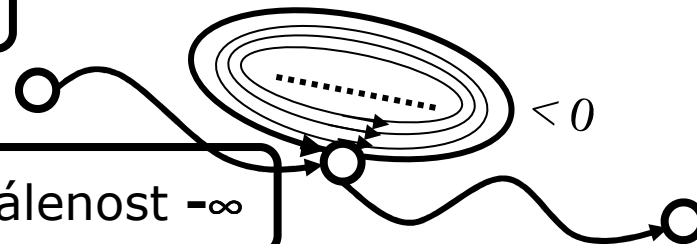
Uvažujeme nejobecnější případ - ohodnocené OG:

w-délka spojení $\langle h_1, h_2, \dots, h_k \rangle = \sum w(h_i)$

w-vzdálenost $d_w(u, v) = w\text{-délka nejkratšího spojení nebo } \infty$

- nedostupné uzly - vzdálenost $+\infty$

- spojení se záporným cyklem - vzdálenost $-\infty$

- počítání s nekonečny:

$$a + (-\infty) = (-\infty) + a = -\infty \text{ pro } a \neq \infty$$

$$a + \infty = \infty + a = \infty \text{ pro } a \neq -\infty$$

? Které z vlastností 0 až 4 má takováto vzdálenost ?

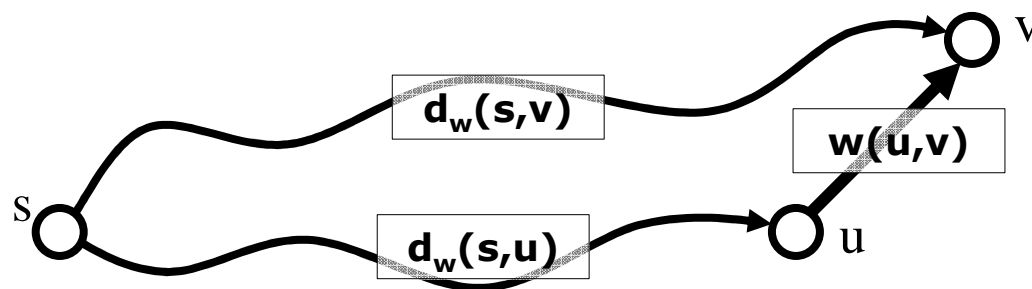
Varianty úlohy hledání nejkratších cest:

Důležité zjištění:

Pro libovolnou hranu $(u,v) \in H$ a uzel $s \in U$ platí

$$d_w(s,v) \leq d_w(s,u) + w(u,v)$$

! Platí pro konečné i nekonečné hodnoty w -vzdáleností !

Datové struktury:

d[u] ... délka (dosud nalezené) minimální cesty

p[u] ... předchůdce na (dosud nalezené) minimální cestě

Q ... (prioritní) fronta otevřených uzlů (halda?)

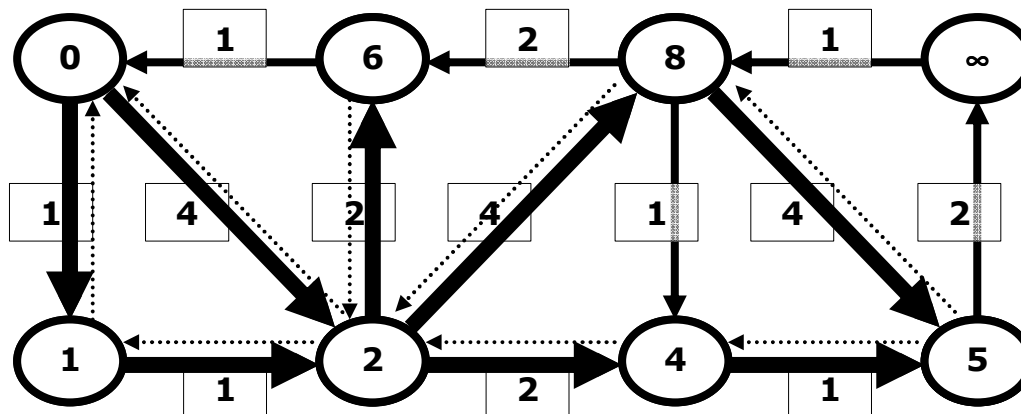
Společné operace pro základní varianty algoritmů:

```
void InitPaths(Graph G, Node s) { // inicializace
1   for (Node u in U(G))
2       { d[u] =  $+\infty$  ; p[u] = null; }
3   d[s] = 0;
4 }
```

```
void Relax (Node u, Node v, Weights w) {
1   if (d[v] > d[u]+w(u,v)) // příp.úprava délky cesty
2       { d[v] = d[u]+w(u,v); p[v] = u; }
3 }
```

V: Předpokládejme, že pro nějaký graf provedeme operaci **InitPaths** a pak libovolný počet operací **Relax**. Potom

- platí $d[u] \geq d_w(s, u)$
- jakmile $d[u]$ dosáhne hodnoty $d_w(s, u)$, už se nemění
- jakmile se žádné $d[u]$ nemění, máme strom nejkratších cest do všech dosažitelných uzlů z uzlu s

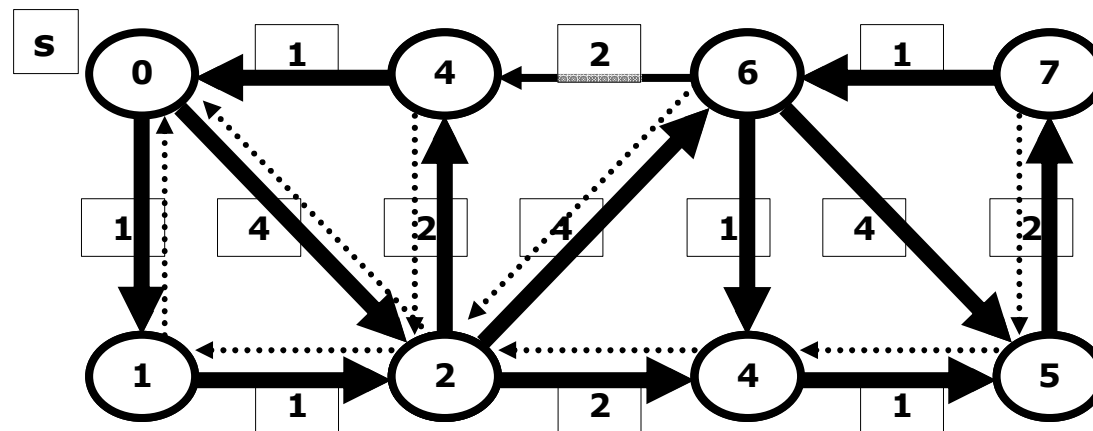
? V jakém pořadí hran máme provádět relaxaci ?

? Jak dlouho máme provádět relaxaci ?

Dijkstrův algoritmus

Základní předpoklad $w : H \rightarrow \mathbb{R}^+$ (nezáporné délky hran)

Jedná se o upravený algoritmus prohledávání do šířky – otevřené uzly se řadí do prioritní fronty (a vybírají) podle hodnoty $d[u]$ (tedy aproximace $d_w(s,u)$)


```

void Dijkstra(Graph G, Node s, Weights w) {
1   InitPaths(G,s);
2   S = ∅; Queue.Init();
3   for (Node u in U(G)) Queue.Push(u);           O(|U|)
4   while (!Queue.Empty())...{
5       u = Queue.ExtMin(); S = S ∪ {u};           O(|U| · lg |U|)
6       for (Node v in Adj[u])...{
7           Relax(u,v,w);                         O(|H| · lg |U|)
8   } } }

```

Možné ještě **$O(|U| \cdot \lg |U| + |H|)$** nebo **$O(|U|^{**2})$**
 (podle způsobu implementace prioritní fronty – Fibonacci/seznam)

Co se stane, když existují záporně ohodnocené hrany?

Relax se musí doplnit o **vracení uzlů do prioritní fronty**
 (?? ukončení algoritmu, časová složitost ??)

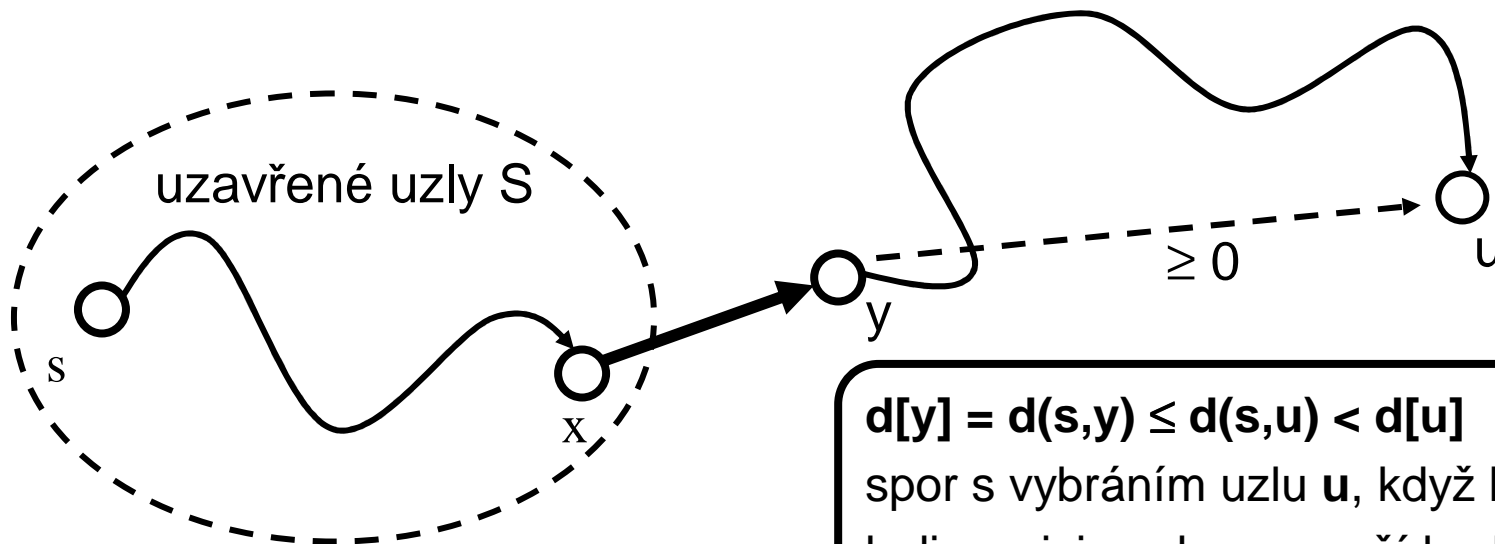

Důkaz správnosti Dijkstrova algoritmu

Tvrzení: Při uzavření uzlu u (řádka 5 ... $S = S \cup \{u\}$) platí

$$d[u] = d(s, u) \quad (\text{index } w \text{ už nepíšeme})$$

D: sporem - nechť je $d[u] > d(s, u)$ pro nějaký uzavřený uzel, mějme nejkratší cestu $s \rightarrow u$, x je poslední uzavřený uzel

$$d[y] = d(s, y) \leq d(s, u) < d[u]$$

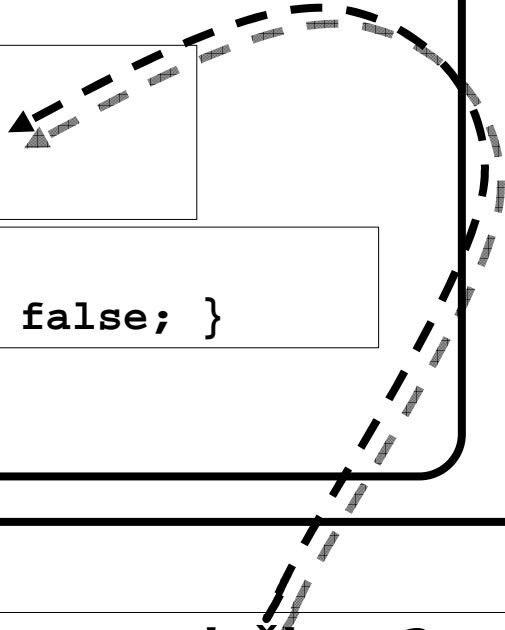
spor s vybráním uzlu u , když byl k dispozici uzel y s menší hodnotou

Bellmanův-Fordův algoritmus

? Co dělat v případě záporně ohodnocených hran ?

Relaxovat, relaxovat, relaxovat ...

```
boolean Bellman-Ford (Graph G, Node s, Weights w) {  
1   InitPaths(G,s);  
2   for (int i=1; i<|U|; i++)  
3       for (Edge (u,v) in H)  
4           Relax(u,v,w);  
5   for (Edge (u,v) in H) {  
6       if (d[v] > d[u] + w(u,v)) return false; }  
7   return true;  
8 }
```


Složitost **$O(|U| \cdot |H|)$**

?Proč má nyní Relax konstantní časovou složitost?

? Nelze B-F algoritmus nějak upravit / zrychlit ?

Co když **zavedeme frontu uzlů s úspěšným Relax** a bereme jen hrany vycházející z těchto uzlů? (a máme Dijkstru!)

- **ukončení** - při vyprázdnění fronty
- **problém** - co když se fronta nevyprázdní?
- v nejhorším případě zase $O(|U| \cdot |H|)$

DAG-Paths - nejkratší cesty pro acyklické grafy

```
1  "Topologicky uspořádáme uzly grafu G"
2  InitPaths(G,s);
3  for (Node u in U(G) v pořadí top. uspořádání) {
4      for (Node v in Adj[u]) Relax(u,v,w);
5  }
```

?? Složitost ?? $O(|H|+|U|)$!!

Kontrolní otázky

- 7.1** Která část Dijkstrova algoritmu je podstatně závislá na předpokladu nezáporného ohodnocení hran? Ukažte na jednom příkladu, že pro záporně ohodnocené hrany může Dijkstrův algoritmus dát špatný výsledek, a na jiném příkladu, že může dát správný výsledek.
- 7.2** Je možné prohlásit, že Dijkstrův algoritmus bude fungovat správně i při záporném ohodnocení hran, pokud bude zadaný graf acyklický?
- 7.3** Je možné prohlásit, že Dijkstrův algoritmus bude fungovat správně i při záporném ohodnocení hran, pokud bude použit k určení vzdáleností z kořene do ostatních uzlů kořenového stromu?
- 7.4** Navrhněte časově efektivní algoritmus pro určení celkového počtu různých orientovaných cest v acyklickém grafu.
(Návod: Inspirujte se algoritmem DAG-Paths a za hodnotu $d[u]$ berte počet cest končících v uzlu u .)
- 7.5** Navrhněte algoritmus, který určí vzdálenost ze všech uzlů do uzlu s v acyklickém orientovaném grafu. Určete potřebné datové struktury a časovou složitost navrženého algoritmu.
- 7.6** Navrhněte algoritmus lineární složitosti pro hledání nejdelších cest z daného uzlu do všech ostatních uzlů v acyklickém grafu.
- 7.7** Doplňte Dijkstrův a Bellman-Fordův algoritmus o výpočet hodnoty $r[u]$, která představuje počet hran nejkratší cesty z uzlu s do uzlu u .
(Návod: Stačí vhodně upravit operace InitPaths a Relax.)

Kontrolní otázky

7.8 Navrhněte algoritmus, který v orientovaném grafu s nezáporným ohodnocením hran w nalezne druhou nejkratší orientovanou cestu z uzlu u do uzlu v . Určete asymptotickou časovou složitost tohoto algoritmu.